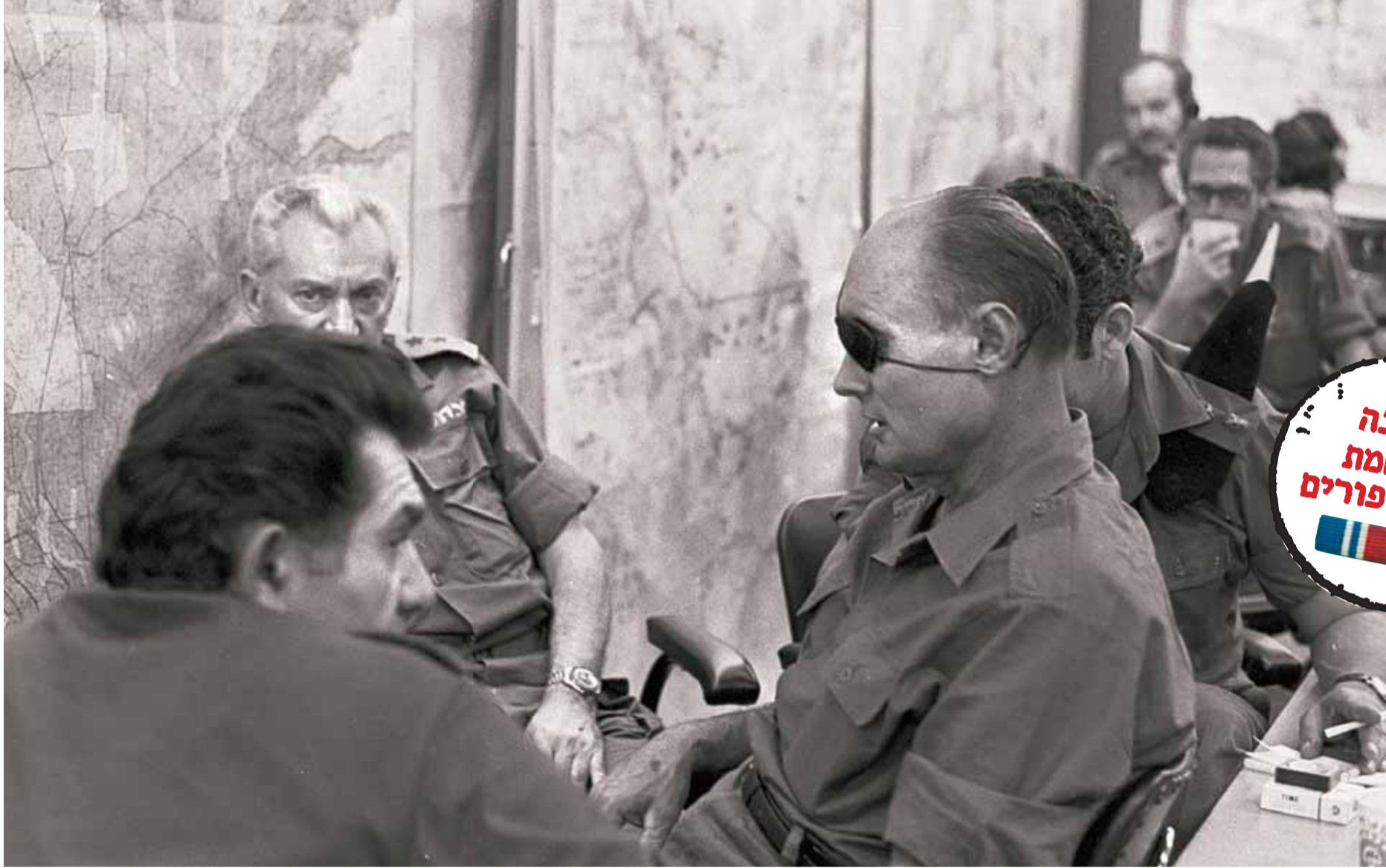

מטוס תובלה מעל גדת תעלת סואץ בזמן המלחמה

מי שהביע דאגה מריכז הכוחות מעבר לגבול זכה לכינוי הגנאי "אלארמיסט". משמאל: הרמטכ"ל אלעזר, בר לב ושר הביטחון דיין בהתייעצות בחמ"ל פיקוד דרום במהלך המלחמה

שבחים מהיו"ר אגרנט. אמנון רשף, מח"ט 14, לאחר הקרבות

צילומים: באדיבות ארכיון הצבאי

אמנון לורד

כך "מחקו" את סגן סימן טוב

העתונאי שלמה נקדימון נוהג לצטט את ההיסטוריון המנוח פרוץ צבי יעבץ כי "ההיסטוריה זה רק מה שאנחנו יודעים". בגלל ההפתעה שבה מצא את עצמו עם ישראל פתאום באמצע יום הכיפורים תשל"ד בעיצומה של מלחמה קשה ביותר, מותקף בשתי חזיתות מצפון ומדרום, נשארה המלחמה בקטעים מסוימים בלתי מובנת. מכאן הצורך הקבוע שלא בא על סיפוקו בעוד ועוד מידע וגילויים על אותה מלחמה. ועדת אגרנט ניסתה לחקור בעיקר מדוע צה"ל לא היה מוכן כראוי למלחמה כשפרצה ב-6 באוקטובר בשתיים בצהריים. די ברור היום שצה"ל למעשה לא הופתע. הוועדה ניסתה לפצח את החידה, מרוע הכוחות בסיני לא היו עורר כים בצורה הגיונית מול המתקפה המצרית. היו בסיני בפתיחת המלחמה שלוש חטיבות שריון סדירות, אך רק אחת נפרסה לאורך הקו. עוד שאלה: מרוע חטיבה 14 לא הגיעה לעמדות?

קמ"ן פיקוד דרום העיד: "היה קצין אחד שהציג אפשרות אחרת והיא של הכנות למלחמה. דחינו את הערכות... סגן סימן טוב לא נשאר בדעתו אחרי הדיון"

משך שנים איש לא העלה בדעתו כי הכור חות קיבלו הנחיה לא לזוז עד הרגע האחרון, כדי למנוע הסלמה. ישראל חששה באותו יום מ"הדרדרות". משך שנים אחרי המלחמה לא היה ידוע שלישראל היה ארכיטוכון בצמרת המצרית. גם נושא "אמצעים המיוזמים" של אמ"ן רק נרמז. הגילויים בשני הנושאים האלה רק הוסיפו ערפל (א)להבנת נושא ההתערפה הכלתי-מספקת שתן המודיעין. הוועדה הפכה לשנייה במחלוקת בציבור בגלל המסקנות הא"י שיות שלה. היא חקרה את יחסי הדרג המדיני עם הדרג הצבאי, ומיקרה אחרות ספציפית רק בדרג הצבאי. זה היה צעד ענק ראשון בתהליך המשפטיזציה בתחום הביטחון. וכך העיד קמ"ן פיקוד דרום, סא"ל גדליה רוד, בפני הוועדה: "היה קצין אחד שהציג אפשרות אחרת והיא של הכנות למלחמה, רק דחינו את הנחתו. אחר כך השתמשנו גם ביריעות מחקר. זה היה סגן סימן טוב (...). סימן טוב העלה אותם בשעתו, לפני המלחמה, על הכתב". השופט אגרנט: "כאשר הוא (סגן סימן טוב) בשלישי באוקטובר מעלה קורם כל הערכה ראשונה: תרגיל. אחר כך הוא מעלה הערכה מסוימת של נטיית המצרים למלחמה. מדוע צריך היה לחקור את זה? אינני מבין". סא"ל רוד: "זו היתה דעתו כאמור. הופי" עה תחת הכותרת הערכה מסוימת (...) לי זה לא נראה. סימן טוב לא נשאר בדעתו אחרי הדיון".

התרעות הקצינים הזוטרים נתקלו בקירות אטומים

העדויות החדשות מדיוני ועדת אגרנט מנציחות את טרגדיית הקונספציה: המטכ"ל ובכיריו התעלמו, חסמו או גימדו כל דיווח מדאיג על הערכות צבאות מצרים וסוריה למלחמה

אמנון לורד

דווקא בסבב הנוכחי של שחרור עדויות מור"ד עדת אגרנט, לרגל יום השנה ה-40 למלחמת יום הכיפורים, בולטות דמויות המשנה. אך כיוון שהשנה יש פער גדול בין התאריך העברי של יום כיפור לבין ה-6 באוקטובר, הצפייה היא שעד תחילת החודש הבא יהיה סבב פרסום נר"ם במושרד הביטחון במסגרת פעילות ועדת אנגלרד האמונה על חשיפת עדויות ועדת אגרנט. בולטת הפעם עדותו של האלוף בני תלם, מפקד חיל הים, שסיפר את מה שהקברניטים הבכירים לא היו מעזים להגיד לגבי האווירה ששררה בישיבות המטכ"ל ובפורומים בכירים לקראת המלחמה: "אני רוצה לנסות להעביר לכם אווירה שהיתה כל כך רחוקה מהאפשרות הזאת (של מלחמה) שאני אענה על השאלה הו"ל על הרגשה כזו. זה פשוט לא היה באיורה של אותו שבוע".

תלם: "דאגה כלשהי היחירי שהביע דאגה זה 'קח' (יצחק חופי, אלוף פיקוד הצפון, א"ל). אני חושב שהוא הראיג את שר הביטחון". לעומת הלא-דואגים, ראש מחלקת מודיעין ים, אל"מ רמי לונץ, העריך שהולכים למלחמה. "בסוף ספטמבר או בראשון לחודש (אוקטובר) העביר אלי ראש מחלקת המודיעין שלי, אל"מ לונץ, סיכום של הערכה אשר בו הוא מצביע על העובדה שהצי המצרי נמצא בתהליך התחלת תמרון גדול", הוסיף האלוף תלם. "הוא קרא לזה תרגיל בעל היקף שלא היה לו תקדים בחיל הים המצרי. הסיכום של ההערכה של לונץ, שהיתה אפשרות למעבר ללחי"מ. מעבר קל יחסית. הוא נתן לי להבין שהצי יכול לעבור למצב לחימה, ואני כך הבנתי את זה". תלם סיפר שהתעניין אצל ראש אמ"ן זעירא, וזה אמר לו שיש סימנים מעידים שלא תהיה מלח"מ. מה. וכאשר נשאל אם בישיבות של המטכ"ל ושר הביטחון הוא הביא את הערכתו של לונץ, השיב בשלילה.

הטלטה של סודאי משוה מהדרמה של אנשי מחקר בדרג הבינוני שצפו מלחמה אך נתקלו בקירות אטומים אפשר לקלוט בעדויות של אלבט סודאי ושל כמה קצינים ווטרים. סודאי היה אורה בענף מצרים במחלקת מחקר באמ"ן. הוא העריך שהסיכויים לפרוץ מלחמה עלו בשבוע שלפני ה-6 באוקטובר בצורה משמעותית ביותר ואף ניסה לתפוס את תא"ל אריה שלו, ראש מחלקת מחקר, פעמיים באותו שבוע באופן אישי - אך נכשל בהעברת המסר. בפעם הראשונה נודע לו מראש הענף שלו, יונה בנדמן, כי שלו מרצה בפו"ם (המכללה לפיקוד ומטה, א"ל). הוא המתין לו מעבר לשעות העבודה, אך לבסוף ויתר. בהודמנות אחרת, כשקיבל את הידיעה על הפסקת צום המרדאן בצבא המצרי, הוא זינק אל חדרו של ראש המחלקה, אך "תא"ל שלו היה תוך כדי קימה ואני ניסיתי להסביר להיות שהוא היה עסוק או מוטרד. ניסיתי להסביר לו את העניין. הוא אמר לי, 'כבר שמעתי על כך'. העורך שלו (גדעון) גרא אמר לי: 'כבר הכנסת את זה לסיכום היומי'".

סודאי - אולי בגלל גילו המבוגר-יחסית (41), אולי בגלל היכרותו האינטימית עם התרבות הער"בית והשפה - לא היה לכוד בעבודות הקונסנווס של אמ"ן. אותו הידיעה על הפסקת הצום טלטה. על ראשי העץ של אמ"ן היא לא עשתה רושם. ועדותו היא שיקוף יטי של תהליך החשיבה באמ"ן של אותה עת וכיצד הופק הקונסנווס. הוא העיד גם חוקר המלחמה תא"ל רני אשר, כעבור שנים, כי גם בהתחשב בקונספציה, היו שינויים שיכלו להתאים למילוי תנאיה - ולכן סיכויי המלחמה מתגברים. כוונתו לצבירת טייסות מיראזים מלוב במצרים וקליטת טילי סקאד.

סודאי ראה את ריכוזי הכוחות הסורים ואת התרגיל הגדול במצרים כמשלימים זה את זה. "בימי מתיחות, בכל בוקר מערכנים את המפקד - וכל הקצינים דוחו את שלהם", הוסיף סודאי. "אני ניסתי להעביר את התחושה שלי בצורה עקיפה, כי גם בעבר כשיחסתי יותר חשיבות לאפשרות המלחמה - משום מה מישוה כינה אותי 'אלארמיסט', 'פניקיסט'". סודאי סיפר כי בהתייעצויות נוספות בשבוע האחרון לפני המלחמה, "משום מה פסחו עלי".

קיסניג'ר הטעה שלמה גזית מלשכת ראש הממשלה העיד כי בכמה מהדיונים החשובים בסוף ספטמבר ותחילת אוקטובר, ערב המלחמה, לא השתתף ראש המוסד. "לאור העובדה שפעמיים העניין התברר (התרעות מאוראן בסוף 72 ובאפריל 73) הוא היה במבוכה ובפעם השלישית כשזה קרה, הוא היה פחות לוחם למען נכונות הערכה שלו".

ההתרעה הגיעה באיחור עדותו של אלוף (מיל) אמנון רשף, שהיה במלחמה מח"ט 14, נותנת לראשונה תמונה לגבי הכוחות בקו בר לב בימים שלפני פרוץ המלחמה - וכיצד הם נכנסו לקרב בחזית תעלת סואץ. יחידת תיו של רשף היו בכוננות מוגברת, וב-6 באוקטובר הוא קבע תדרוך מג"דים לביצוע הכוננות: "אני רוצה לציין שבשעה 11.25 קיבלנו את ההוראה לכוננות מלחמתית", העיד רשף. כלומר, בפועל - צה"ל היה כבר כמעט 30 שעות בכוננות לפני פרוץ המלחמה, הוא רק לא ידע לאיזה סוג של מלחמה להיות מוכן. לפי עדות זו, וגם לפי עדותו של תא"ל ברוך הראל (פינקו), ברור שצה"ל לא התכונן לבלימה של מתקפת צליחה בעוצמה של המש דיוויזיות כפי שהתרחשה, אלא להתגוננות ולספיגה בלבד. במקביל, תכנן לצאת כבר למחרת למתקפת צליחה.